

Ders 12

80-90-жылдардагы кыргыз адабияты: поэзия

(80'li, 90'lu Yıllardaki Çağdaş Kırgız Edebiyatı: Şiir)

Süyünbay Eraliyev (1921-2012)

1921 yılında Kırgızistan'ın Talas bölgesinde bir sayapker (seyis) oğlu olarak dünyaya gelen Süyünbay Eraliyev, uzun ve onurlu bir hayat yaşadı. II.Dünya savaşı başladığında tam 20 yaşında olan Eraliyev, yaşlıları ile beraber 1942-1944 yıllarında savaşa katıldı ve iki kes ağır yaralanınca gazi olarak yurda döndü. Şair ruhlu genç sonraki hayatını tamamıyla şiire adamıştır. Önce ilçe yerel gazetelerinde, daha sonra ulusal “Kırgızistan Pioneri” gazetesinde yazı işlerinin sorumlu sekreteri olarak çalıştı. 1955’de Sovyetler Birliği Komünist Partisi Merkez Komitesi’nin yüksekokulunda eğitim alsa da, bu yılları daha çok şairlik yolunun temelini atılması için bir basamak olarak kullandığını edebiyat eleştirmenleri hep belirtmişlerdir. 1959-1965 yıllarda Kırgızistan Yazarlar Birliği’nin sekreterliğini üstlendi. Sonra iki yıl boyunca Moskova’daki Yüksek Edebiyat Okulu’nda eğitim aldı. 1967 ülkesine geri döndü ve 1984 yılına kadar Yazarlar Birliği’nde danışmanlık yaptı. 1984’den sonra uzun süre boyunca Birliğe bağlı Kırgız Şairleri Derneği’nin başkanı olarak çalıştı.

Süyünbay Eraliyev’in Kırgız nazmına kattığı yenilik, *erkin ır* (serbest şiir) şeklini kazandırması olmuştur. O nedenle Kırgız şiirine adını “yenilikçi şair” olarak yazdıran şairin “Birinci Canırık” (İlk Yankı) adındaki ilk şiir kitabını arkasından “Cıldızdarga sayakat”, “Ak Möör”, “Uyañ Cıldızdar”, “Cañıl Mırza”, “Ak Cıttar”, “Kesir İnsan” gibi ulusal ve genel insanlık idealleri içeren epic, felsefi yönleri ile edebiyat eleştirmenlerinin kızgın tartışmalarına yol açan eserleri meydana gelmiştir.

Eraliyev’in şairlik yeteneğinin kalıplaşmasında onun ünlü Rus şairlerinin eserlerini Kırgızcaya çevirmede edindiği tecrübeleri büyük katkı sağlamıştır. Örneğin, şair Salçak Toka’nın “Arattın Sözü”, Aleksandr Tvardovskiy’din “Vasiliy Terkin”, K.Bekhoj’un “Egor Kızı Mariya” gibi şiirlerin çevirirken poetik usuller, kurgulama yöntemlerinden çok şeyler öğrendiğini anlatır.

Eraliyev, epic destanlardan esinlenerek yazdığı poemleri ile de farklı çiyır açan bir ediptir. Onun “Cañıl Mırza” ve “Ak Möör” destanlarından uyarlayarak yazdığı poemleri destan içeiğine kattığı derin psikolojisi ve güçlü dramatismi ile fark ediliyor.

Düynö taş boor, dañksız ömür kor bolot

Köñül izdep, koyon okşop korgolop.

Kudam delip menden alöu şarapat,

Kuluñ bolot baarı aldıñda corgolop.

Köktö cıldız kadırñ cılmayat,

Altın tamat, kümüş tamat şorgolop...

Türüülükñö mınday artık emne bar

Tirüülükñö mından artık olco cok...

Eraliyev, ulusal şiir türüne dayanarak yazdığı poemleriyle belli bir gelişme etabını tamamlamış olup, yaratıcılığının bir sonraki etabına geçtiğinde onlardan tamamıyla farklı yol çizmeye başladığı belirtilir. “Cıldızlarga sayakat” poemi bu açıdan Kırgız nazmına getirdiği bir yenilik olmuştur. Bu yenilik, Cengiz Aytmatov’un deyimiyle, “ ... kökü derinlere – kadim Kırgız şiirine, Manas Destanına kadar uzanan Kırgız şiirinin yeni bir kıyısıdır”¹...

Çağdaş Kırgız Edebiyatı Bibliyografisi

KIRGIZ SOVET ADABİYATI TARİHI (1990). Frunze.

ASANALİEV, K. (1960). Kırgız Sovet Prozasının Oçerki. Frunze.

ARTIKBAEV, K. (1982). Kırgız Sovet Adabiyatının Tarihi. Frunze:Mektep

BOGDANOVA, M. (1947). Kirgizskaya Literatura. Moskva

CİGİTOV, S. (1972). Irlar Cana Cıldar. Frunze:Kırgızstan

CİGİTOV, S. (1984). 20-Cıldardagı Kırgız Adabiyatı. Frunze:İlim

TOKOMBAEV, A. (1962). Tan Aldında.Frunze : Kırgızstan

BAYALİNOV, K. (1928). Acar. Frunze

ELEBAEV, M. (1936). Uzak Col. Frunze-Samarkand.

SIDIKBKOV, T. (1969).Çıgarmalar. 4 Tomduk. Frunze:Kırgızstan

¹ Aytmatov Ç. K zvyozdam. *Pravda*. 1964. S.29.

ALIKUL OSMONOV. Ömürü Cana Çıgarmaları.(1958). Frunze

GAÇEV,G. (1982). Çingiz Aytmatov i Mirovaya Literatura. Frunze.

ARAGON, L. (1956). Samaya Prekrasnaya na Svete Povest O Lyubvi./ Kultura i Jizn. No 7.

AYTMATOV, Ç. (). Çıgarmalar Cıynağı. 8 Tomduk. Bişkek: Ruhaniyat.

KASIMBEKOV, T. (1971). Sıngan Kılıç. Frunze.